

4 GOD
UTDANNING

INNSPILL 1/6 | 2019

GOD UTVIKLING KREVER GOD UTDANNING

Hvordan kan Norge jobbe for å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle?

Forum for
Utvikling og Miljø

GLOBAL CAMPAIGN FOR
EDUCATION
GCE -NORGE

Hovedmål:

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Delmål til mål 4

- 4.1)** Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte.
- 4.2)** Innen 2030 sikre alle jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen.
- 4.3)** Innen 2030 sikre kvinner og menn lik tilgang til god teknisk og yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, herunder universitetsutdanning, til en overkommelig pris.
- 4.4)** Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne med kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap.
- 4.5)** Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare personer, deriblant personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner.
- 4.6)** Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne.
- 4.7)** Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning for bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av en freds- og en ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling.
- 4.a)** Etablere og oppgradere utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barn, personer med nedsatt funksjonsevne og kjønnsforskjeller, og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsomgivelser for alle.
- 4.b)** Innen 2020 oppnå en vesentlig økning, på verdensbasis, i antall stipender som er tilgjengelige for studenter fra utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, små utviklingsøystater og afrikanske land, for å dem gi tilgang til høyere utdanning, blant annet yrkesfaglig opplæring og programmer for informasjons- og kommunikasjonsteknologi, teknikk, ingeniørfag og vitenskap, i utviklede land og i andre utviklingsland.
- 4.c)** Innen 2030 oppnå en vesentlig økning i antall kvalifiserte lærere, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid om lærerutdanning i utviklingsland, særlig i de minst utviklede landene og i små utviklingsøystater.

God utvikling krever god utdanning

Hvordan kan Norge jobbe for å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle?

Sammen med statsledere verden over, har Norges statsminister lovet at alle skal få lære av inkluderende utdanning innen 2030. Norske myndigheter har også tatt på seg en tydelig ledertrøye for bærekraftsmålet om utdanning. Blant annet ble støtten til global utdanning doblet i forrige stortingsperiode.

Alle skal få lære

Norges engasjement for å sikre inkluderende kvalitetsutdanning og livslang læring for alle var også viktig for å nå Tusenårsmålene: Over 90 prosent av verdens barn har nå tilgang til grunnskole. Likevel mangler fortsatt mer enn halvparten av alle barn og unge grunnleggende lese-, skrive- og regneferdigheter. I tillegg gir ikke utdanningene de verktøyene barn og unge trenger for å leve sammen i fred. Med andre ord: Jobben er ikke gjort, og tiden for handling er nå.

Det er ikke tilfeldig hvem som ikke lærer, det er de mest sårbare som faller utenfor. Dette gjelder blant andre barn med funksjonsnedsettelser, minoriteter, barn uten omsorgspersoner, barn av fattige foreldre, jenter og barn og unge som er rammet av krise og konflikt. Hittil har verdenssamfunnet investert alt for lite i utdanning. Hvis det fortsetter, vil det ta minst 70 ekstra år før alle barn og unge går på skole. Norge har viktige erfaringer og er anerkjent når det gjelder global utdanningspolitikk. Nå må en helhetlig og koordinert innsats for å nå de mest marginaliserte, rettferdige skattesystemer, og økt bistand til utdanning være nøkkelingrediensene i Norges oppskrift på å nå bærekraftsmål 4. På FNs høynivåmøte om bærekraftsmålene i juli kan Norge vise verden at vi ikke har tid å miste.

Gratis kvalitetsutdanning

Obligatorisk, gratis og offentlig styrt utdanning bør være et grunnleggende prinsipp for norsk bistands- og utviklingspolitikk. Opplæringen skal være av høy kvalitet som kan gi elever relevant og reelt læringsutbytte. Opplæringen skal sikre at alle elever og studenter tilegner seg nødvendig kompetanse for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning i demokrati, menneskerettigheter, freds- og ikke-voldskultur, globalt borgerskap og miljø og kulturforståelse.

Mye gjenstår

FNs generalsekretærs Progress Report fra 2018¹ viser at verden ikke er i rute med å nå bærekraftsmål 4:

- Det anslås at 617 millioner, eller 58 prosent, av barn og ungdom i grunnskolealder ikke oppnår minimum ferdighetsnivå i lesing og matematikk. To tredjedeler av disse barna går faktisk på skole.
- De minst utviklede landene står overfor alarmerende grunnleggende infrastruktur. I 2016 hadde kun 34 prosent av grunnskolen i de minst utviklede landene elektrisitet og mindre enn 40 prosent var utstyrt med muligheter for håndvask. I Afrika sør for Sahara har bare 37 prosent av grunnskolene og 55 prosent av videregående skoler tilgang til elektrisitet.
- Kvalifiserte lærere er nøkkelen til kvalitetsutdanning for alle. Ifølge estimater for grunnskoleutdanning i 2016 hadde 85 prosent av lærerne over hele verden utdannelse, mot bare 71 prosent i Sør-Asia og 61 prosent i Afrika sør for Sahara.

Gratis utdanning

Gratis grunnutdanning er en menneskerett. Bærekraftsmålene lover gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring og tilgang til rimelig høyere utdanning for alle. 1990-tallets kampanjer for fjerning av skolepenger har gitt et av de største fremskrittene for tilgang til utdanning. Men tross verdensledernes løfte om at ingen skal utelates, er det i dag få aktører som holder denne fanen høyt.

Innholdet i utdanningen

Ingen vet hva slags utfordringer og jobber som venter dagens førsteklassinger. Å kunne lese, skrive og regne er uansett nødvendig. Men kvalitetsutdanning rommer mye mer, som kompetanse, holdninger og verdier som gir personlige utviklingsmuligheter og rusten en til fullverdig samfunnsdeltakelse. Læringsrammeverk fra UNESCO og OECD legger stor vekt på ikke-kognitive ferdigheter som kreativitet, kritisk tenking og problemløsning. Også i utviklingsland er dette viktig for unge i samfunn i stadig endring. Mange avbryter skolegangen fordi den oppleves irrelevant. For andre virker skolen polariserende. Opplæring i demokrati, menneskerettigheter, fredskultur og ikke-voldelig konfliktløsning er avgjørende for bærekraftig utvikling, men mangler ofte i læreplanene. Rapportering på delmål om kompetanse for bærekraftig utvikling (4.7) er i dag svak, og må videreutvikles. Relevant innhold i utdanningen fordrer inkluderende prosesser der sivilsamfunn og lærere kan bidra i politikktutvikling.

Yrkesutdanning

Arbeidsledighet blant unge er et av vår tids største samfunnsproblemer. Yrkesutdanning som gir ungdom ferdigheter som svarer til samfunnets behov, er en viktig del av løsningen. Relevant yrkesutdanning er tett forbundet med anstendig arbeid (SDG 8). ILO og Norges erfaring med trepartssamarbeidet kan fungere som en modell når utviklingsland skal bygge systemer som legger til rette for lærlingordninger, sysselsetting og anstendig arbeid.

Kvalifiserte lærere

Læreren er den viktigste faktoren for læring. UNESCO anslår at verden trenger 69 millioner nye lærere innen 2030,² og slår fast at det er viktig å styrke lærernes status.³ Også innholdet i dagens lærerutdanning gir læringsutfordringer i store deler av verden: Fysisk avstraffelse og passiv tavleundervisning gir dårlig læringsmiljø. Faglig og pedagogisk sterke lærere som møter hver elev på en trygg og inkluderende måte, er sentralt for læring. Det krever kulturelt og kontekstuelle relevante lærerutdanninger som i tillegg til fagkunnskap gir lærere kunnskap om bærekraft, etikk og pedagogikk.

Norge bør derfor:

- Være en tydelig forkjemper for retten til gratis kvalitetsutdanning.
- Dele Norges erfaringer om bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema i nasjonale læreplaner.
- Fremme ikke-voldelig konfliktløsning, fredsundervisning og miljøforståelse i skolen, som viktige elementer i all opplæring, og styrke rapporteringen på delmål 4.7.
- Sørge for at FN ser bærekraftsmål 4 og 8 i sammenheng, og at nasjonale myndigheter har lovverk som bidrar til å økte lærlingordninger.
- Inkludere kunnskapsdeling og -overføring om trepartssamarbeidet i satsingen på global utdanning.
- Initiere et globalt lærerløft for å støtte utvikling av gode nasjonale lærerutdanninger.
- Bruke sin politiske tyngde til å kreve at representanter for lærere og sivilsamfunnsorganisasjoner involveres i utviklingen av utdanningssektorene nasjonalt.

Inkluderende utdanning

Skal vi nå bærekraftsmålene, og spesifikt mål nummer 4, må de mest marginaliserte settes først, i tråd med prinsippet om at “ingen skal etterlates”. Prinsippet om “progressiv universalisme”, altså å prioritere de mest marginaliserte, bør være førende for norsk innsats globalt.

Jenter

61 millioner barn i barneskolealder går ikke på skole.⁴ Selv om forskjellen på jenters og gutters deltakelse har flatet ut globalt, er det fortsatt store regionale og nasjonale forskjeller.⁵ Dette skyldes blant annet at mange fattige familier prioriterer gutters utdanning foran jenters; andre giftes bort eller blir gravide i tidlig alder, og flere land har lover som sier at jenter som er gravide eller har barn, må slutte på skolen.

Hvem er de mest sårbare:

Jenter, barn som lever i krise- og konfliktområder, barn med funksjonsnedsettelse, barn i sårbare omsorgssituasjoner, barn fra urfolksgrupper, og barn som diskrimineres på grunn av etnisitet, språk, kjønnsuttrykk eller legning, er noen av de mest marginaliserte barna. Mange av disse er ikke synlige i statistikken, noe som gjør at de heller ikke blir regnet med i politiske beslutningsprosesser og budsjetter.

Barn i krig, krise og konflikt

Ett av fem barn bor i områder rammet av krig og konflikt.⁶ Over 30 millioner barn og unge er på flukt,⁷ og generasjoner av barn står i fare for å miste mulighetene til utdanning. Kriser medfører kaos, normoppløsning, lidelser og traumer. Skolen kan beskytte barn og unge mot overgrep og misbruk slik som barneekteskap og rekruttering av barn inn i væpnede styrker, og gi lindring, håp for framtiden og normalisere hverdagen i en ekstrem situasjon.

Barn med funksjonsnedsettelse

WHOs tall viser at rundt 15 prosent av verdens befolkning har en funksjonsnedsettelse.⁸ UNESCO anslår at mellom 93 millioner og 150 millioner barn lever med en funksjonsnedsettelse.⁹ I fattige land er disse barna blant de aller mest marginaliserte: Bare ca. 60 prosent går på grunnskole, og under 50 prosent går videre i skolegangen.¹⁰ I tillegg blir mange av de funksjonshemmede barna som går på skolen, ekskludert innad i utdanningssystemet på segregerte skoler.

Barn i sårbar eller alternativ omsorgssituasjon

Anslag viser at 200 millioner barn ikke har utviklet sitt fulle hjernepotensial ved femårsalderen.¹¹ Barn trenger en trygg hjemmesituasjon uten vold og med gode omsorgspersoner. Dette er en svært viktig forutsetning for å kunne ta til seg kunnskap på skolen. Skal man nå de som er etterlatt, må man forstå hvordan en sårbar eller alternativ hjemmesituasjon kan forhindre tilgang til utdanning. En holistisk tilnærming der man også intensiverer skole/hjem samarbeidet er derfor svært avgjørende for å sikre inkludering for alle.

Norge bør derfor:

- Være en global forkjemper for de mest marginaliserte og for inkludering, og arbeide for at dette gjennomgår alle tiltak for å nå bærekraftsmål 4.
- Kreve rapportering fra bilaterale og multilaterale bistandsmottakere som viser hvordan marginaliserte grupper blir inkludert og prioritert i utdanningsplaner.
- Oppfordre stater til å ha nasjonale utdanningsplaner med konkrete tiltak som gjør at jenter både starter og fullfører skolegangen, inkludert jenter som er giftet bort eller blitt gravide i ung alder. Et grunnleggende tiltak er å inkludere helhetlig seksualitetsundervisning i pensum og i lærerutdanningen.¹³
- Sikre at all norsk utdanningsbistand bygger inkluderende skolesystemer hvor alle barn og unge har mulighet til å lære. Dette innebærer også en satsing på målrettede tiltak for å sikre at grupper slik som barn med funksjonsnedsettelse blir inkludert.
- Jobbe for at også andre land øremerker fire prosent av sitt humanitære budsjett til barn og unges rett til kvalitetsutdanning i krig, kriser og konflikt, både de som er internt fordrevne og de som har flyktet over landegrensene.
- Dele norske erfaringer med å sette barnet i fokus for læring, blant annet ved skole-hjem-samarbeid.
- Jobbe for at alle barn uavhengig av bakgrunn kan gå på skole i sitt lokalsamfunn og at utdanningsbistand tar særlig hensyn til barn i alternativ omsorg og deres oppvekstvilkår.

Undervisning på morsmålet

Kontekst, kultur og språk er viktig for at barn skal lære. For at utdanning skal prioriteres, må elever, foreldre og lokalsamfunn oppleve at den er relevant. Voksenopplæring for mødre er verdifullt for dem og en støtte for barnas skolegang og helse. Morsmålsundervisning er sentral i denne sammenheng, og forskning har lenge vist at språkforståelse er sentralt for læring. Dersom elever ikke har full forståelse av undervisningsspråket, er også læringsutbyttet lavere¹²

Utdanningsfinansiering

Underfinansiering av utdanning er et globalt problem. Hvis verdens ledere ikke prioriterer utdanning høyere i sine budsjetter, vil ikke lavinntektsland kunne oppfylle alle barns rett til grunnutdanning før i 2100.¹⁴

Utdanningsbistand

Norge har satset tungt på utdanning i bistanden de siste årene. Bistand er helt nødvendig for å nå bærekraftsmål 4, og spesielt i de fattigste landene. Til tross for flere fond og initiativer, samt et stort fokus på utdanning hos norske og internasjonale politikere, er det fremdeles et stort finansieringsgap. Nye multilaterale initiativer er derfor på trappene.

Denne utviklingen kan føre til duplisering av finansieringsmekanismer og unødvendige transaksjonskostnader, og vi frykter en fragmentering av utdanningsfinansieringen. Åpenhet og ansvarlighet blir også satt på prøve når mange aktører konkurrerer om de samme midlene, og når kommersielle interesser får økt innpass i sektoren. Videre er det en utfordring å sikre at finansiering bidrar til kvalitetsutdanning for de som i dag faller utenfor, i tråd med at ingen skal etterlates.

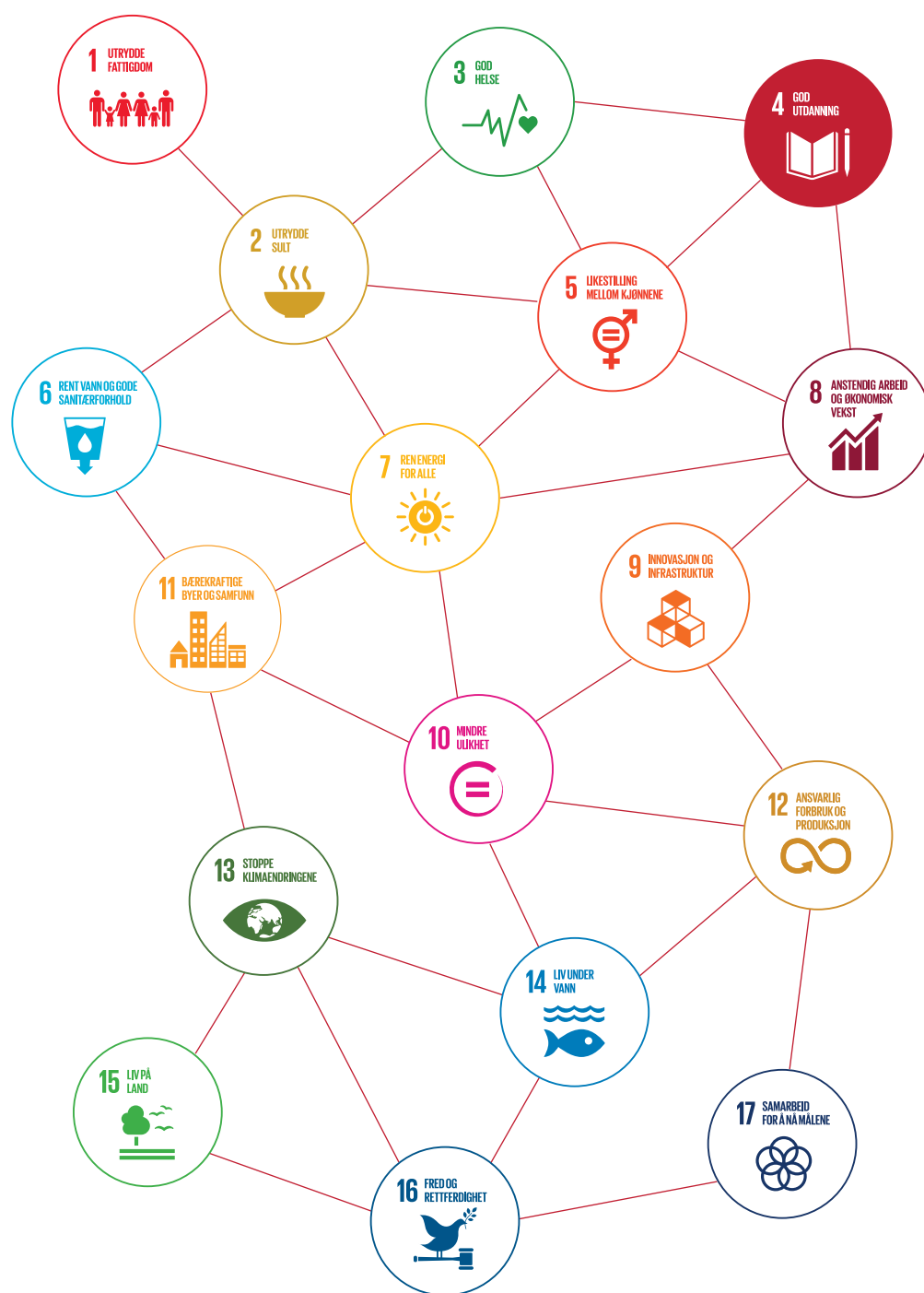
Skatt og kapitalflukt

Utdanningskommisjonens rapport fra 2016 viste at 97 prosent av finansiering av utdanning må komme fra landene selv.¹⁵ Men selv om land øker budsjettandelen til utdanning, monner det lite hvis budsjettene er små. Kapitalflukt og lav skatteinngang er to hovedårsaker til ressursmangelen: Ifølge Global Financial Integrity er den ulovlige kapitalstrømmen ut av Afrika sør for Sahara 1,6 ganger større enn bistanden som går inn. Hvis hullene tettes, kan disse pengene skattlegges og brukes til utdanning og annen velferd.

Åpenhet i det internasjonale finanssystemet er nøkkelen til å bremse kapitalflukten. Men utviklingsland mangler ofte kapasitet og infrastruktur for effektiv skatteinnkreving, og internasjonale skatteregler er i liten grad tilpasset forhold i utviklingsland. Mange land strever også med å prioritere utdanning i sine budsjetter. I overensstemmelse med FN-paktens paragraf 26 bør land søke å redusere sine militærutgifter for å kunne møte sine folks behov for utdanning, helse og velvære.

Norge bør derfor:

- Bidra til å sikre tilstrekkelig finansiering av utdanning for alle, både gjennom å støtte nasjonal ressursmobilisering og internasjonal bistand.
- Ta en global lederrolle i kampen mot kapitalflukt og for nasjonal ressursmobilisering for bærekraftsmålene.
- Gjennomføre reformer for finansiell åpenhet i Norge, med tiltak som offentlige registre over egentlig eierskap og utvidet land-for-land-rapportering.
- Være en sterk pådriver for et mellomstatlig skatteorgan i FN for å sikre utviklingslands påvirkning i utformingen av globale normer.
- Doble norsk skatteteknisk bistand, til 268 millioner kroner i 2020, i tråd med forpliktelsen i Addis Tax Initiative.
- Bistå utdanningsmyndigheter i å sikre høyere budsjetter for utdanning.
- Bremse den økende iveren etter å opprette nye fond og finansieringsinstrumenter. Slik kan Norge bidra til å konsentrere utdanningsbistanden i de kanalene som allerede er opprettet, og bruke kreftene på å sørge for at disse leverer enda bedre.
- Systematisk arbeide for at prinsippet om progressiv universalisme legges til grunn for nye finansieringsinitiativer, med mål om å nå barna bakerst i køen.
- Ta aktivt avstand fra kommersialisering av og i utdanning og sikre at norske bistandspenger ikke går til kommersielle tilbydere av grunnutdanning.

Noter

- 1 Report of the Secretary-General (2018), Progress towards the Sustainable Development Goals. URL: <http://undocs.org/E/2018/64>
- 2 UNESCO (2016): The World needs almost 69 million new teachers to reach the 2030 Education goals. UIS Fact Sheet No. 39.
- 3 The ILO/UNESCO (2016). Recommendation concerning the Status of Teachers.
- 4 Global Education Monitoring Report (2016). Place: inclusive and sustainable cities.
- 5 UNESCO (2016). Leaving no one behind: How far on the way to universal primary and secondary education? Policy paper 27/Fact Sheet 37.
- 6 Save the Children (2019) "Stop the War on Children"
- 7 UNICEF, 2016 Uprooted "The growing crisis for refugee and migrant children"
- 8 WHO, 2011: World Report on Disability
- 9 IBID
- 10 UNESCO, 2015: "Education for All 2000-2015: Achievements and Challenges"
- 11 Norad, 2014: Psykisk helse som global utfordring.
- 12 World Bank, 2018: "Facing Forward - School for Learning in Africa"
- 13 UNAIDS, 2018: International Technical Guidance on Sexuality Education"
- 14 UNESCO, 2016. Global education monitoring report, 2016: Place: inclusive and sustainable cities
- 15 Education Commission, 2016: The Learning Generation. <http://report.educationcommission.org/report/>

Dette er innspill 1 i en serie innspill på Norges arbeid med de seks bærekraftsmålene som skal behandles i FN i 2019.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) er et nettverk av 50 norske organisasjoner. GCE (Global Campaign for Education) Norge er et nettverk av 17 norske organisasjoner der flere overlapper med medlemskap i ForUM.

Synspunkt og konklusjoner står for undertegnede organisasjoners regning og er ikke nødvendigvis sammenfallende med synet til alle medlemsorganisasjonene i ForUM og GCE Norge.

Utgitt av: ForUM, Global Campaign for Education, ADRA, Atlas-alliansen, Hei Verden, Internasjonal kvinneliga for fred og frihet: IKFF, Norges Handikapforbund, NRC Flyktninghjelpen, Plan, Redd Barna, Right to Play, SAIH, Sex og politikk, SOS Barnebyer, Skolenes Landsforbund, Strømmestiftelsen, Utdanningsforbundet, FN-Sambandet

Publikasjonen er utgitt med støtte fra Norad

Design: Kord AS

Forum for utvikling og miljø (ForUM)
Storgata 11, 0155 Oslo

forumfor@forumfor.no
Twitter: @ForumNorway
www.forumfor.no